DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2021-11-21 17:42
Artikelns ursprungsadress: https://www.dn.se/arkiv/ledare/den-goda-viljan/

LEDARE

Ledare: Den goda viljan

PUBLICERAD 2010-04-23

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Skaffa nyhetsbrev

Varje morgon, på den svenska ambassaden i något afrikanskt land, pågår samma märkliga rutin. Nästan all handläggande personal lämnar ambassaden för att bege sig till landets ministerier i syfte att där biträda med att sköta landet i fråga. Svenska skattebetalare gav 2009 cirka 35 miljarder kronor i u-landsbistånd. Medan de svenska tjänstemännen gör sin dagliga mission, sluter Kina affärsuppgörelser med samma ministrar. Ibland innefattar de att svenska biståndspengar ska användas för att betala köp från Kina. Korruption, där afrikanska ministrar och tjänstemän berikar sig själva, är en självklar del av samspelet.

Är detta en fungerande ”utvecklingsmodell”? Räcker det med Den Goda Viljan?

Fem decennier – ett halvt sekel – har nu gått sedan den berömda propositionen 1962:100 antogs av riksdagen. Den blev starten för ett omfattande statligt bistånd från Sverige. De femtio åren har gett erfarenheter. De två stora erfarenheterna är dessa:

1. Biståndet har inte blivit ”hjälp till självhjälp”, som var avsikten. Tanken var att bistånd skulle hjälpa fattiga länder att få i gång sina ekonomier, längs en moderniseringsbana som sedan skulle bli självbärande. Ett föredöme var Marshall-hjälpen efter andra världskriget. Den uppgick till 2,5 procent av BNP för länder som Tyskland och Frankrike och upphörde efter fem år. Afrika får nu ett bistånd på 15 procent av sin BNP och detta har pågått i uppåt 50 år. Det går omöjligen att hävda att ett bistånd av denna storlek och permanens har karaktären av ”hjälp till självhjälp”.

2. Det finns inget samband mellan bistånd och framgång för ett land. Lasse Berg, med en enormt rik erfarenhet från både Asien och Afrika, har på ett mikroplan visat de stora förbättringarna även i byar i Indien. De beror inte på västerländskt statligt bistånd, utan på den mer tillväxtfrämjande ekonomiska politik, inklusive öppnare handelspolitik, som har bedrivits av indiska regeringar på senare år.

Sydkorea och Ghana var lika fattiga 1960, erinrar den även praktiskt erfarne utvecklingsekonomen Nils Börje Tallroth. Sedan dess har Sydkorea bara rusat ifrån, trots att det är Ghana som har fått det stora biståndet. I sin färska bok ”Bistånd på villovägar” (Addera förlag) summerar Tallroth: ”För trettio år

sedan var fattigdomen mer utbredd i Sydostasiens länder än i Afrika. Trots massiva, internationella och svenska, biståndsinsatser lever i dag närmare hälften av Afrikas befolkning i absolut fattigdom – i stort sett samma andel som för tre decennier sedan. Samtidigt har ekonomierna i många av Ostasiens länder vuxit utomordentligt snabbt och hundratals miljoner människor har tagit sig ur djup fattigdom – en i världshistorien helt unik utveckling.” Varför tar man i den svenska biståndspolitiska debatten aldrig upp frågan varför denna skillnad, frågar Tallroth.

Tallroth hävdar också att cirka två miljarder av det svenska biståndet försvinner i korruption varje år.

I en ursinnig, men samtidigt mycket kunnig, bok sågar den zambiska utvecklingsekonomen Dambisa Moyo biståndet fullkomligt. ”Föreställningen att bistånd kan lätta en fattigdom som har sin grund i ett lands system, och har gjort så, är en myt”, skriver hon. Moyo har en gedigen bakgrund som ekonom, bland annat från Harvard, Oxford och Världsbanken. Hon visar i boken ”Dead Aid – why aid is not working and how there is a better way for Africa” – hur tillgången på gratis pengar från bistånd gör betydande skada på den politiska kulturen och ett lands långsiktiga styrning. Hon visar också hur andra finansieringsformer kan utvecklas för investeringar, former som saknar biståndets skadliga egenskaper i form av ansvarslöshet och korruption – däribland utgivning av obligationer på den internationella finansmarknaden.

Till och med förre FN-chefen Kofi Annan – med sin afrikanska bakgrund – instämmer nu i Moyos huvudtes att Afrika måste frigöra sig från sitt biståndsberoende och lita mer till eget ansvar och egna krafter.

I Foreign Affairs (Volume 89 No 1) skriver den välrenommerade utvecklingsekonomen Jagdish Bhagwati en stödjande recension av ”Dead Aid” under rubriken ”Why international assistance does not alleviate poverty”. ”Om historien ger någon vägledning, så är den att huvudvapnet mot fattigdom är liberala policy-reformer och inte bistånd”, konstaterar Bhagwati.

Ger vi u-landsbistånd för vår egen skull eller för människornas skull i de länder vi stöder? Jag talar nu om bistånd utöver insatser under katastrofer och stöd till frivilliga organisationer. Kanske finns det en tredje grund för Sveriges unikt stora bistånd: Det biståndsindustriella komplexet, med Sida och dess kulturbärare i spetsen. Det är Tallroths bedömning.

Det bästa Sverige kunde göra för Afrika är förmodligen att a) deklarera att allt reguljärt statligt bistånd upphör inom fem år, b) verka för ytterligare en radikal liberalisering av EU:s handelspolitik.

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt